

XALIQ AZADI

AIDA

(hekayə)

I
May ayı gələndə kəndə sanki vəlvələ düşürdü: yaylaqlara köçmək vaxtı yetib. Kolxozun sahələri qoruq elan olunurdu. Bu o demək idi ki, filan gündən, filan tarixdən şəxsi həyətlərə məxsus mal-qara, qoyun-quzu nəzarət altında olmalıdırlar. Əgər, kiminsə inəyi, danası kolxozun qoruq elan olunan sahəsinə girsə üç manat, qoyun-quzu bir manat cərimə olunurdu.

Hər bölgənin öz briqadiri düşürdü yollara, hamını xəbərdarlıq edirdi:

– Filan gündən dağa köç başlayır. Hazır olun!

Hamı mal-qarasını yaylağa çıxarmalıydı. Əsasən, nənələr-babalar köçərdilər. Kimin nənə-babası yoxuydusa, gərək mal-qarasını qoşaydılar kimlərəsə. Adətən, çətinlik çəkən olmurdu. Bərk axtarış edən olsaydı, kənd-kəsək hamısı kökdən bir-birinə qohum çıxacaqdı. Ona görə də, mal-qarası kənddə sahibsiz qalan olmurdu.

Bizdə isə lap asan idi. Gözümü açandan rəhmətlik babam ferma müdiri olub. Rəhmətlik nənəm də yanında, ömür-günü yaylaqlarda, ya da qış otlaqları sayılan örüşlərdə keçib. Qış otlaqları bizim kolxoz üçün Kür çayının sağ sahillərində Ceyrançöl deyilən ərəzidə ayrılmışdı. Babamın hər mövsümün sonunda evdə olduğu vaxtlar mənə nağıl kimi danışdığı əhvalatlarda tez-tez Girzan, Qışlaq kimi adlar eşidərdim.

Ona görə də, dediyim kimi, bizdə mal-qaramızın yaylağa aparılması heç bir sual doğurmurdu. Kolxozun fermasına müdirlik edən babam hayımıza çatardı. Kolxozun köçü yaylaqlara gedəndə

bizim heyvanları da qoşub aparardı. Heyvanlar dəstələnərdi, kolxoz köç aparmağa bir-iki yük maşını ayırdı. Nənə-babalar yaylaq dəm-dəsgahlarını yükləyərdilər kolxozun maşınlarına, düşərdilər yola.

May ayından payızın ortalarında Kəçəl Dağının yamacları binələrin çadırları ilə bəzənərdi. Dərslər qurtarantək mən də olardım yaylaqlı.

Əsas yaylaq yerimiz indi sahibsiz qalan Əvəlikli və Mahmudlu yaylağının yuxarı döşü, düz ermənilərin sərhədi idi. Vəzifəm nənəmin ocaqda köz altında bişirdiyi kömbəni qaymaqla-yağla yeyib gəzmək, həm də buzovlara nəzarət etmək idi. Düz zirvədə, erməni sərhədinə yüz-iki yüz metr qalmış Soyudqərə deyilən yer vardı. Gün qızanda qaçardım ora qar yeməyə. Avqust ayında da qar olardı orada. Üstünün tozunu silərdim, ovuclayıb ləzzətlə təbii dondurmanı yeyərdim. Orada hərdən erməniyə rast gəlmək olardı. Hərdən soruşardılar: «hansı köçdənsən?» Heç vaxt onlardan qorxmazdım, diri cavab verərdim. Palıdlı, İsə bulağı, Soyudqərə, Köç yeri, Mahmudlu, Bərə – uşaqlıq dünyamın, nənəli-babalı xoşbəxtliyin şirin xatirəsi, ermənilərə qalmış xatirəsi...

II

Qonşu kəndin köçü üzbəüz dağın əks döşündə yerləşirdi. İri malları həmişə nəzarət altında otarırdılar. Amma buzovlarımız çox vaxt özbaşına buraxılmış olduqları üçün, bəzən, dağın döşünü aşıb keçərdilər qonşu kəndlərin binələrinin örüşlərinə.

Günlərin birində itmiş buzovu gəzəndə həmin dağın yamacında Qayalıq deyilən bir yerdə çiyələk

yığan bir qıza rast gəldim. İlk baxışdan mənimlə yaşd görünürdü. Bir-iki həftə dostluğumuzdan sonra bildim ki, məndən bir yaş kiçikdir.

– Olar, mən də yığım çiyələk? – dedim.

– Mənim deyil ki, bu dağ! – cavabını verdi: «Ürəyin nə qədər istəyir, yığ». Soruşdum, Aidə idi adı. Çiyinləri bərabərində kəsilmiş gözəl sarışın saçları vardı. Gözəl üzü sanki, ay parçası idi. Özümü saxlaya bilməyib:

– Sən necə gözəlsən, Aidə! – dedim.

– Bilirəm, hamı deyir mənə bu sözləri! – nazla cavab verdi. Yığdığımız çiyələyi bir yerdə yedik. Xeyli oturdum, ayrılıqda sabah görüşməyi şərtləşdik. «Bizim çadır odur ey, filanını. Bax bu qayanın yuxarisindən məni səsə, nə vaxt gəlsən. Gələcəm».

Səhəri gün Qayalığa gələndə gözümə görünən çiçəklərdən bir dəstə topladım. Haradan bilirdim ki, vurulduğum qıza gül bağışlamaq lazımdır, bilmirəm. Yəqin, oxuduğum kitabçalardan... Aidə gül dəstəsinə sevindi, alıb iyləyərək:

– Atam anama hərdən gül bağışlayır, anam çox sevinir belə olanda, - dedi.

O gündən yaylaq həyatım şirin duyğulu, şirin-şəkər arzulu bir dövrə çevrildi. Əgər nənəmin - babamın qadağası olmasaydı, gecələri də oturdum Aidə ilə Qayalıqda. Aidə özü də etiraz etməzdi, belə imkanımız olsaydı. Amma Aidənin də nənəsi vardı, gecikəndə Aidədən sorğu edirdi.

Artıq, onların şəhərdə yaşadıklarını bilirdim. Atasının böyük vəzifədə işlədiyini dedi. «Hər gün papamı işə maşınla aparıb gətirirlər!» - dedi Aidə qürurla.

Aidə ilə tanışlığımın ikinci həftəsində nənəmdən: «Nənə, uşaq üçün elçi getmək olarmı?» - soruşdum. «Biy, sənə qurban olum! Evlənməkmi istəyirsən?» - öpdü nənəm məni. «Yox, nişanlanardım ki, heç kim məndən almasın Aidəni!»

«Əgər, sən Aidənin xoşuna gəlirsənsə, narahat olma. Heç kim sizi ayıra bilməz!» - dedi nənəm.

Nənəmin sözlərini Aidəyə çatdırdım. Həmin gün ilk dəfə dilimizə söz gəldi: «səni sevirəm!» ifadəsi. Mənasını başa düşürdük mü bu ifadənin, sevməyin – oğlan-qız sevgisinin nə olduğunu anlaya bilirdikmi o günləri? Əlbəttə, yox, uşaqlıq ağılı, düşüncəsi.

Nənələrimiz ləzzətli nə hazırlasaydılar, hökmən bir-birimizə pay gətirərdik. Bir dəfə isə Aidəylə görüşə xüsusi hədiyyə ilə getmək istədim. Soyuqdərəyə qalxdım. Çoxdan idi buraya qalxmırdım, Aidə ilə tanış olandan. Papağımı soyuq və təmiz qarla doldurdum. Aidəmə verəcəkdik təmiz qar. Mən Qayalığa gəlib çıxanacaq qar yoxa çıxdı, əridi. Qayanın başından səslədim Aidəni. İkinci dəfə «Aidə!» deyən tək çıxdı bayıra. On dəqiqəyə

yanımdaydı. Gün əyilənəcəm bir yerdə olduq.

– Tezdən oyana bilərsən?» - soruşdum.

– Sənə lazımsa, oyanaram! Nə olub?

– Sənə təmiz qar gətirəcəm. Günorta o dağdan bu dağa gələncən qar əriyir. Papağımı göstərdim.

– Səhərlər bir elə isti olmur.

– Yaxşı olardı gətirə bilsəydin! Xarlamış qar yeyərdik bir yerdə! dedi Aidə.

Səhəri tezdən durub qalxdım zirvəyə. Soyuq qarı papağıma yığıb götürüldüm üzəşəği. Elə o dəqiqə də ayağım dolaşdı, yıxıldım. Kəllə-mayallaq getsəm də, papağı elə sıxmışdım ki, qar yerə dağılmadı. Zirvədən ətəyə, ətəkdən başqa dağın zirvəsinə çıxanacaq qar əridi! Aidəmlə görüşə hədiyyəsiz gəldim! Bərk dilxor olmuşdum. Aidə qəşəng əlləri ilə əllərimi tutaraq incə səsə:

– Alınmır, alınmasın. Canın sağ olsun! Bikef olma, biz ki bir yerdəyik.

Bir neçə gün belə keçdi. Artıq avqustun ortaları oldular. İki ay idi Aidə ilə tanışlığım. İlahi, necə də tez keçərmiş günlər! Hələ də Aidəyə qar çatdırmağı unuda bilmirdim. Axsamların birində dərdimi nənəmə söylədim.

«Canım canına qurban, ay balam!» - dedi nənəm. Səhər duranda nənəm mənə bir 4-5 litrlik bidon və bir dəsmal verdi. «Şahzadə balam, igid balam! Qabı doldur qarla. Bu dəsmali də yaxşıca bürü qaba, apar sevgilinə!»

Elə də etdim. Qarla dolu bidon əlimdə Qayalığa çatdım! Nə qədər sevinirdim! Qalxdım adət etdiyimiz qayanın başına: «Aidə! Aidə!» - səslədim sevinclə. Aidə çıxmıdı bayıra. Handan-hana nənəsi çıxıb cavab verdi: «Yorma özünü, bala, sakitləş, və çıx get! Aidə getdi şəhərə, evlərinə! Atasını apardı».

«Necə evlərinə, bəs mənə demədi!» «Get, bala, gələm il görüşərsiniz!»

Yastı daşın üstündə həmişəki yerimizdə oturdum, nə qədər - bilmirəm. Dünyamı itirmişdim! Məni boşluq əhatəsinə almışdı...

Qarı yeyə bilməzdim, Aidəm üçün gətirmişdim. Atmağa da əlim gəlmirdi. Həmişə yan-yana oturduğumuz yastı daşın arxasından qayanın altını eşdim. Çiçəklərdən yığıb döşəkcə düzəltdim. Qarı ehtiyatla boşaltdım çiçəklərin üstünə. Yenidən çiçək yığıb qarın üstünü bağladım. Daha sonra isə bir qaya parçasını sürüyüb saldım yuvanın ağızına. Niyə belə etdim, bilmirəm. Yəqin, ümid edirdim ki, qarı saxlayacam gələm iləcəm. Ya da, sevgimin, uşaqlıq məhəbbətimin nişanəsini əbədiləşdirmək istəyirdim, bilmirəm.

Gələm il isə Aidəm yaylağa gəlmədi...